

LAPS/141/2025, 16.10.2025

Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta: Erityisesti nuorisoa koskien

**Viite: Sivistysvaliokunta perjantai 17.10.2025 klo 11.30 /
VNS 6/2025 vp / Asiantuntijapyyntö**

Asiantuntijakuuleminen perjantaina 17.10.2025 klo 11.30

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lapsiasiavaltuutettu arvioi selontekoa yleissopimuksen näkökulmasta.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsiasiavaltuutettu on selvittänyt lasten ja nuorten näkemyksiä turvallisuudesta. Turvallisuus merkitsee lapsille ennen kaikkea turvallista elinympäristöä, joka myös tuntuu lapsista turvalliselta ja jossa on läheisiä ja hellyyttä tarjoavia aikuisia sekä kivoja kavereita.
- Vuonna 2022 toteutetusta Lapsibarometrista ilmeni, että vain 58 prosenttia lapsista kokee aina olonsa turvallisiksi esikoulussa.
- Lapsiasiavaltuutettu suosittelee, että sisäisen turvallisuuden edistämisessä ja suunnittelussa huomioitaisiin aiempaa paremmin lasten ja nuorten näkemykset. Esimerkiksi asuinympäristöjen suunnittelu lasten ja nuorten näkökulma huomioon ottaen voi merkittävästi parantaa kansalaisten turvallisuuden kokemusta.
- Lapsiasiavaltuutettu pitää kannatettavana, että nuoriso- ja jengirikollisuuden torjunnan osalta esitetään ennaltaehkäisytyön jatkamista, huomioiden muun muassa moniammatillinen yhteistyö, perheiden tuki ja nuorten harrastustoiminta.

- Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lasten turvallisuushkia tai kokemuksia turvallisuudesta ei käsitellä selonteossa riittävästi. Kokonaan käsittelemättä jää muun muassa koulukiusaaminen. Lapsia koskevia turvallisuusriskejä digitaalisessa ympäristössä tulisi huomioida kattavammin.
- Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että selonteossa tulisi huomioida koulunkäynnin merkitys ja yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen koulutukseen. Koulunkäynti kasvattaa lapsen yhteiskunnan jäseneksi ja ehkäisee tehokkaasti myös rikollisuutta ja syrjäytymistä.
- Lapset ja nuoret tulisi huomioida erikseen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisessa.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt lapsiasiavaltuutetulta asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta (VNS 6/2025 vp). Valiokunta on pyytänyt lausuntoa erityisesti nuorisoa koskien.

Lapsiasiavaltuutettu nostaa esiin selonteosta tekemiään huomioita neljästä näkökulmasta – lasten ja nuorten näkemykset turvallisuudesta, nuorisorikollisuus ja lasten kohtaama väkivalta, koulunkäynti ja koulupudokkuus sekä lasten huomioiminen varautumisessa.

Lasten ja nuorten näkemyksiä turvallisuudesta

Esikouluikäisten näkemyksiä turvallisuudesta

Koska lapsiasiavaltuutetun toiminnan painopisteenä vuonna 2022 oli turvallisuus, käytämme mahdollisuutta saattaa valiokunnan tietoon lasten näkemyksiä turvallisuudesta. Vuonna 2022 toteutettiin Lapsibarometri, jossa kartoitettiin esikoululaisten näkemyksiä turvallisuudesta.

Lapsibarometri on vuodesta 2016 lähtien esiopetusikäisten eli 6–7-vuotiaiden Suomessa asuvien lasten näkemyksiä kartoittava tutkimussarja. Lapsibarometri 2022 perustuu 404 lapsen puhelinhaastatteluun ja sen teemana oli turvallisuus. Barometrissa selvitettiin, mitä turvallisuus merkitsee lapsille, millaiset asiat lisäävät lasten turvallisuuden tunnetta ja millaiset asiat vähentävät sitä.

Turvallisuus merkitsee lapsille turvallista elinympäristöä, joka myös tuntuu lapsista turvalliselta ja jossa on läheisiä ja hellyyttä tarjoavia aikuisia sekä kivoja kavereita.

Turvallisen elinympäristön merkitys korostui, kun lapset kertoivat turvallisuuden tarkoittavan esimerkiksi turvassa tai turvallisessa paikassa olemista. Turvallisuus merkitse pienille lapsille jokapäiväisessä elämässä ilmeneviä asioita.

Kokonaisuutena Lapsibarometrin tulokset ovat varsin myönteisiä. Suurimmalla osalla lapsista on turvallinen ihminen elämässään (92 %) ja jokin turvallinen paikka (74 %). Vaikka turvallisuuden määrittelemisen osoittautui lapsille vaikeaksi, he kuitenkin tunnistivat monia turvallisuutta edistäviä ja sitä heikentäviä tekijöitä omassa elämässään. Suurimmalla osalla lapsista on jokin lelu tai tavara, joka tuo heille turvallisen olon (72 %) – useimmiten pehmolelu tai unilelu. Suurin osa lapsista myös pelkää joskus (81 %). Yleisimmin pelkoa tuottaa pimeys (29 %). Turvattomuuden tunteet liittyvät lapsilla useimmiten välittömään elinympäristöön, kuten pimeyteen, luontoon tai huvipuistoihin.

Lapsibarometrin tulokset herättävät myös huolta. **Vain 58 prosenttia lapsista kokee aina olonsa turvallisesti esikoulussa.** Lisäksi huolta herätti se, että vähemmän koulutettujen vanhempien lapset kokivat harvemmin olonsa turvallisesti esikoulussa kuin korkeasti koulutettujen vanhempien lapset. Sosioekonominen tausta ei saisi määrittää lasten esikoulukokemuksia, jos yhtenä koulutuksen tärkeimpänä tehtävänä pidetään Suomessa lasten tasavertaista oikeutta oppia ja kasvaa omaan potentiaaliinsa kotitaustasta riippumatta.

Toinen huolta herättävä tulos on se, ettei kaikilla lapsilla ole turvallista paikkaa tai ihmistä. Aineistossa oli myös lapsia, jotka eivät koskaan koe oloaan turvallisesti esikoulussa tai ulkona. Lapsibarometrin perusteella kaikkein tärkein turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta edistävä tekijä lasten elämässä ovat läheiset ihmiset. Kavereiden läsnäolo ja vanhemmilta saatu hellyys ja huolenpito antavat turvaa silloinkin, kun pelottaa.

Nuorten neuvonantajien kokemuksia turvallisuudesta

Lapset ja nuoret ovat lapsiasiavaltuutetun neuvonantajia, joiden ajatuksia selvitetään tapaamisissa. Tapaamiset järjestetään lasten arkea ja elämää eri tavoin edustavien lapsiryhmien kanssa. Tapaamisissa tärkeintä on antaa tilaa lasten omille näkemyksille ja mielipiteille. Vuonna 2022 lapsiasiavaltuutettu tapasi kolme lapsiryhmää (yhteensä 52 lasta) Jyväskylässä, Luhangalla ja Vaasassa selvittääkseen lasten näkemyksiä

turvallisuudesta. Tapaamisissa lasten kanssa keskusteltiin muun muassa siitä, mitä turvallisuus tarkoittaa, mitä lapsi tarvitsee kokeakseen olonsa turvalliseksi, mitkä asiat pelottavat ja miten lasten turvallisuutta voitaisiin edistää.

Turvallisuus tarkoitti sekä ala- että yläkoululaisille rauhan, mukavuuden ja varmuuden tunnetta. Se tarkoitti myös turvallista tilaa: kukaan ei pahoinpitele, mikään vaara ei uhkaa, on katto pään päällä, ruokaa ja huolehtivat vanhemmat. Monet lapset kuvasivat turvallisuutta sen vastakohtien kautta. Turvallisuus merkitsi heille sitä, ettei tarvitse pelätä, stressata, huolehtia, eikä mikään uhkaa tai häiritse arkea.

Turvallisuuden merkitys arvioitiin suureksi, koska ilman turvallisuuden tunnetta voisi saada paniikkikohtauksia ja moni asia, kuten nukkuminen ja keskittyminen, olisi vaikeampaa. Lapsille turvaa tuovat ympärillä olevat, tutut ja luotettavat ihmiset, kuten vanhemmat, ystävät ja oma perhe. Yläkoululaiset kokivat rutiinien ja perusasioiden, kuten ruoan ja nukkumisen sekä puhelimen tuovan elämään turvaa. Omien oikeuksien tunteminen ja tarvittaessa pääsy hätäkeskukseen nähtiin turvallisuutta edistävinä asioina. Alakoululaisille turvallista oloa toivat monien edellä mainittujen asioiden lisäksi lasten parissa toimivat ammattilaiset, kuten opettajat, koulukuraattori ja poliisi.

Lasten pelon aiheet vaihtelivat iän mukaan. Esikouluikäiset lapset kertoivat, että heitä pelottavat kummitukset, liikenne, oudot äänet, pimeys ja varjot, autiot talot, yksinäisyys, jotkut eläimet ja kaapit. Alakoululaisille pelkoa aiheuttivat pimeyden ja kummitusten lisäksi sota, kodittomuus ja epäonnistuminen kokeessa. Yläkoulun oppilaat puolestaan kertoivat pelkäävänsä tuntemattomia ihmisiä tai sitä, kun sellainen ihminen seuraa, esiintymisiä ja outoja ääniä erityisesti silloin, kun on yksin. Toisaalta oppilaiden pelot liittyivät maailmantilanteeseen: sotaan Ukrainassa, aseisiin, rikollisuuteen sekä huumeisiin.

Omaa kouluaan lapset kuvasivat turvalliseksi, vaikka kiusaamista esiintyy toisinaan. Myös oma paikkakunta koettiin pääosin turvalliseksi paikaksi, vaikka turvattomuutta aiheuttavia asioitakin tunnistettiin. Turvattomuutta aiheutti lapsille autojen kaahailu, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat ja vaarallisesti käyttäytyvät koirat. Yläkoululaiset kertoivat välttelevänsä kulkemista tietyille alueille erityisesti tiettyyn aikaan päivästä ja vuodesta.

Turvallisuutta voisi lasten mielestä edistää valaisemalla katuja, tekemällä lisää kävely- ja pyöräteitä ja suojateitä, puuttumalla autojen ylinopeuksiin sekä huolehtimalla siitä, että lapsilla on hyvä olla. Lisäksi olisi lasten mielestä tärkeää huolehtia siitä, että jokaisella ihmisellä olisi koti ja että tuhottuja sademetsiä kasvatettaisiin

takaisin. Lasten mielestä turvallisuutta voitaisiin edistää arjen tasolla parantamalla ruokaa, teitä ja terveydenhuoltoa, tarjoamalla ilmaista terapiaa sekä lisäämällä yhteistyötä ja hyväksyntää erilaisuutta kohtaan ja puuttumalla syrjintään. Maailmanlaajuisesti turvallisuutta voitaisiin oppilaiden mielestä edistää suojelemalla luontoa, luopumalla ydinvoimasta ja puuttumalla nälänhätään.¹ Lasten ja nuorten suositukset on tiivistetty oheiseen taulukkoon.

Edellä mainittuihin näkemyksiin viitaten lapsiasiavaltuutettu suosittelee, että sisäisen turvallisuuden edistämisessä ja suunnittelussa huomioitaisiin aiempaa paremmin lasten ja nuorten näkemykset. Lapsille turvallinen kasvuympäristö on turvallinen aivan kaikille ihmisille.

Lapsibarometrin ja Nuorten neuvonantajien suositukset turvallisuuden edistämiseksi

- 1 Selvitetään ja huomioidaan lasten näkemykset osana asuinympäristöjen suunnittelua (esim. valaistus, liikennejärjestelyt, leikkipuistot, koulujen pihat ja vapaa-ajan paikat).
- 2 Selvitetään lasten sosioekonomisen taustan vaikutusta heidän kokemuksiinsa esikoulusta ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.
- 3 Tunnistetaan lelujen turvaa tuova merkitys lapsille erityisesti jännittävissä ja pelottavissa tilanteissa. Sallitaan lasten pitää mukanaan heille tärkeitä leluja iästä riippumatta ja kannustetaan lapsia siihen. Levitetään pelastuslaitosten hyvää käytäntöä jakaa lapsille pehmolelut ensihoitotilanteissa kaikkialle Suomeen ja muihin vastaaviin tilanteisiin.
- 4 Tutustutaan lasten pelkoihin ja keskustellaan turvallisuutta edistävästä asioista yhdessä lasten kanssa.
- 5 Harjoitellaan turvallisuutta edistäviä käytäntöjä eri ympäristöissä (esim. turvallisuuskävelyt, hätätilanteissa toimiminen).
- 6 Kiinnitetään huomiota siihen, että jokaisella lapsella on kotona, päiväkodissa ja koulussa jokin paikka, joka tuntuu lapsesta turvaliselta.
- 7 Tiedotetaan lapsille palveluista, joista saa tarvittaessa apua.
- 8 Tunnistetaan läheisyyden ja kosketuksen merkitys lapsille. Lisätään lasten arkeen hellyyttä: halaamista, syliin ottamista, silittämistä ja lähellä olemista.

Nuoret neuvonantajat -tapaamisten muistiot <https://lapsiasia.fi/lasten-kuulemiset>.

Tuukkanen, T. (toim.) 2022. Lapsibarometri 2022: "Jos joku on mun lähellä, silloin mä en pelkää" – lasten näkemyksiä turvallisuudesta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2022:9.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-334-6>.

Nuorisorikollisuus ja lasten kohtaama väkivalta

Vakava nuoriso- ja jengirikollisuus on esitetty selonteossa yhtenä sisäisen turvallisuuden painopisteenä (3.1.). Lapsiasiavaltuutettu kannattaa osiossa esitettyä tarvetta etupainotteiseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan sekä eri toimijoiden väliseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön yhteiskunnan eri tasoilla. Yhteisesti sovitut toimintatavat ja yhteistyö ovat keskeisessä roolissa lasten väliseen kiusaamiseen, väkivaltaan tai nuorisorikollisuuteen puuttumisessa.

Selonteossa viitataan toimenpideohjelmaan, jolla ehkäistään ja torjutaan nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymistä Suomessa ja jonka osana muun muassa kovennetaan

katujengeissä tehdyistä, alle rikosvastuuikäisiä lapsia tekijänä käyttävistä sekä nöyryytysväkivaltaa sisältävistä rikoksista annettavia rangaistuksia.

Lapsiasiavaltuutettu pitää oikeusministeriön julkaisemaa toimenpideohjelmaa (2024)² onnistuneena ja on vuosikertomuksessaan korostanut sen toimeenpanon merkitystä³. Nuoriso- ja jengirikollisuuden torjuntaa koskevan toimenpideohjelman toimenpiteet tulee toteuttaa. Toimenpideohjelmassa on nk. kovien keinojen, kuten rangaistusten kiristämisen, lisäksi useita varhaisen vaiheen tuen, varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyyn kannalta tärkeitä toimenpiteitä. **Lapsiasiavaltuutettu korostaa tarvetta panostaa ennaltaehkäisevään toimintaan ja palveluihin.** Tämä panostus edellyttää myös erillisten määrärahojen kohdentamista ennaltaehkäisyyn.

Yleisesti ottaen lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että selonteon eri osiossa on tunnistettu myös erityisesti lapsia koskevia turvallisuusriskejä. Selonteossa tuodaan esiin esim. lasten seksuaalinen hyväksikäyttö yhtenä kyberrikollisuuden suurimpina ilmentyminä (s. 6). Lisäksi selonteossa huomioidaan myös lasten ja nuorten rekrytoiminen rikosentekijöiksi (s. 9–10) ja toimenpiteenä nostetaan nuorten rikollisryhmiin rekrytoimisen ehkäiseminen ja rikollisesta toiminnasta irtautumisen tukeminen (s. 21). Alaikäiset on huomioitu myös väkivaltaista radikalisoitumista koskien (s. 11).

Lapsiasiavaltuutettu pitää kuitenkin valitettavana, että **selonteossa ei lainkaan huomioida lasten kokemaa kiusaamista**, mikä on tavanomaisin lasten kohtaama väkivallan muoto. Lapset ottavat kiusaamisen puheeksi lähes joka kerta, kun lapsiasiavaltuutettu tapaa lapsia ja nuoria. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan kiusaamista oli kokenut noin joka kolmas perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilas ja noin joka neljäs 8. ja 9. luokan oppilas. Viikoittaista koulukiusaamista oli kokenut kahdeksan prosenttia oppilaista. Vuodesta 2015 viikoittain kiusaamista kokeneiden lasten osuus on kasvanut kolmella prosenttiyksiköllä.⁴ Pienituloisten perheiden lapset joutuvat kiusatuksi muita useammin. Maahanmuuttajataustaiset lapset joutuvat sosioekonomisesta taustastaan riippumatta kiusatuiksi yhtä usein kuin pienituloiset suomalaistaustaiset lapset.⁵

Myös verkon välityksellä tapahtuva kiusaaminen on yleistynyt, mikä heikentää turvallisuuden tunnetta myös vapaa-ajalla.⁶ Nuorisorikollisyyskyselyssä yli viidennes nuorista on kertonut nähneensä sosiaalisessa mediassa kiusaamisvideon oman koulunsa oppilaasta ja neljä prosenttia nuorista on joutunut itse kuvatuksi.⁷

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvia turvallisuusriskejä on verrattain hyvin pystytty vähentämään, mutta digitaalisessa ympäristössä tapahtuva rikollisuus on kasvava ongelma. Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan selonteossa olisikin tärkeää huomioida kattavammin **digitaaliseen ympäristöön liittyvien lapsia koskevien turvallisuusriskien erityisyydet**. YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissa nro 25⁸ todennut, että lasten oikeuksien toteuttaminen ja heidän suojelunsa digitaalisessa ympäristössä edellyttävät laajasti lainsäädännöllisiä, hallinnollisia ja muita, myös ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Digitaalisten ympäristöjen riskejä ovat esim. väkivaltainen ja seksuaalinen sisältö, vihapuhe ja ahdistelu verkossa, uhkapelaaminen, seksuaalinen ja muu riisto ja hyväksikäyttö sekä itsemurhaan tai hengenvaarallisiin tekoihin kannustaminen tai yllyttäminen. Komitea on kehottanut sopimusvaltioita tunnistamaan riskit, joita lapset kohtaavat erilaisissa yhteyksissä sekä reagoimaan niihin. Myönteistä on, että 8. ja 9. luokkalaisten tyttöjen kokema seksuaalinen ahdistelu digitaalisissa ympäristöissä on Kouluterveyskyselyn mukaan vähentynyt. Kun vuonna 2021 peräti 42 prosenttia tytöistä kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää kuluneen vuoden aikana, vuonna 2025 heitä oli 23 prosenttia vastaajista.⁹ Kokemusten väheneminen liittyy covid-19-pandemian aikaisiin tapahtumiin, jolloin lapset ja nuoret viettivät enemmän aikaa eristyksissä ja siten myös digilaitteiden äärellä.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on myös Suomelle 2023 antamissa loppupäätelmissä vaatinut, että Suomi varmistaa, että verkkoväkivallan ja verkon ulkopuolisen väkivallan, mukaan lukien koulukiusaamisen, torjumiseksi ryhdytään tehokkaisiin ennalta ehkäiseviin ja suojelutoimenpiteisiin.¹⁰

Koulunkäynti ja koulupudokkuus

Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että selonteossa tunnistetaan harrastustoiminta osana nuorten rikollisen toiminnan ennaltaehkäisytyötä. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että selonteossa tulisi kuitenkin tunnistaa myös koulunkäynnin merkitys. **Koulu tukee lapsen oikeutta ihmissuhteisiin, virkistäytymiseen, terveyteen ja osallisuuteen.**

Koulunkäynti kasvattaa lapsen yhteiskunnan jäseneksi ja ehkäisee tehokkaasti rikollisuutta ja syrjäytymistä. Laajaan rekisteriaineistoon perustuva taloustieteen tutkimus osoittaa, että etenkin toisen asteen koulutus pitää nuoret poissa rikoksista.¹¹

Selonteossakin on tunnistettu, että muun ohella koulutuksen ulkopuolelle jääminen nuoruusiässä kasvattaa rikoskäyttäytymisen riskiä (s. 5). Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että

se, että lapset ensinnäkin käyvät koulua mutta toisekseen myös saavuttavat tutkinnon, on merkityksellistä myös sisäisen turvallisuuden näkökulmasta. Yhdenvertainen oikeus toisen asteen koulutukseen on taattava ja julkisuutta viime aikoina saaneet ammattikouluissa ilmenneet ongelmat on korjattava.¹²

Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut Suomea koskevissa loppupäätelmissä vuonna 2023, että valtio vähentää ja ehkäisee koulunkäynnin keskeyttämisiä ja toistuvia koulupoissaoloja. Komitea on suosittanut Suomea myös kiinnittämään huomiota koulutuksen yhdenvertaisuuteen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lapsiryhmien kohdalla.¹³

Vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan Suomessa on yläkoulussa arviolta vähintään 4000 oppilasta, joilla on niin suuria ongelmia koulun käymisessä, että voidaan puhua koulua käymättömistä oppilaista.¹⁴ Kotiopetuksessa olevien oppivelvollisuusikäisten oppilaiden määrä on kaksinkertaistunut viime vuosina. Kotiopetuksessa olevien oppilaita oli vuonna 2024 yhteensä 881, kun vuonna 2019 kotiopetuksessa olevia oppilaita oli 437.¹⁵

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen artikkelissa (2025)¹⁶ koskien sitä ryhmää oppilaita, joita 1.8.2021 voimaan astunut laajennettu oppivelvollisuus koski ensimmäistä kertaa selvisi, että 6 prosenttia (3 795) oli keskeyttänyt toisen asteen opinnot. Valtaosa (81 %) koulupudokkaista oli ammatillisen koulutuksen opiskelijoita. Suurin osa koulupudokkaista oli miehiä (62 %). Naisten osuus koulupudokkaista oli reilu kolmannes (38 %). Enemmistö pudokkaista oli suomenkielisiä (85 %). Koulupudokkaissa erottui erityisen tuen opiskelijoiden kohtalaisen suuri määrä, sillä lähes kolmasosalla koulupudokkaista (29 %) oli ollut erityisen tuen päätös yhdeksännellä luokalla. Koulupudokkaissa erottui myös maahanmuuttotaustaisten nuorten kohtalaisen suuri määrä. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien koulupudokkaiden osuus oli ammatillisessa koulutuksessa 11 prosenttia ja lukiossa 14 prosenttia.

1.8.2025 voimaan tulleen oppimisen tuen uudistuksen tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen muotoja sekä siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen. Lapsiasiavaltuutettu viittaa aiempaan lausuntoonsa ja korostaa, että tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että sääntelyn toimeenpanoon on käytettävissä riittävät resurssit.¹⁷ Lapsiasiavaltuutettu pitää myös tärkeänä, että uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan ja muutostarpeisiin puututaan tarvittaessa tehokkaasti.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää valiokunnan huomion myös niihin 17 vuotta täyttäneisiin lapsiin, jotka eivät ole ehtineet suorittaa tuohon ikään mennessä perusopetuksen oppimäärää. Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksessa (ns. lasten perusopetus) päättyy tällöin sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta (perusopetuslain 26 §). Tämän ajankohdan jälkeen oppivelvollinen on velvollinen hakeutumaan muuhun oppivelvollisuuskoulutukseen (esim. aikuisten perusopetukseen) eikä kunnalla ole velvollisuutta perusopetuksen järjestämiseen. Lapsiasiavaltuutettu kohtaa etenkin lastensuojelulaitoksissa nuoria, joita kyseinen sääntely koskee. Nämä nuoret ovat suuressa syrjäytymisriskissä, mutta kunta kieltäytyy järjestämästä heille riittävän tuettua perusopetusta heidän ikäänsä perustuen. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lain tarkoituksenmukaisuutta tulisi tältä osin arvioida ja tarvittaessa sääntelyä muuttaa siten, että kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuus perusopetuksessa.

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu toteaa, että lapsen oikeutta koulutukseen ei toteuteta pelkästään tarjoamalla opetusta. Lapsen oikeus mm. syrjimättömyyteen, palveluihin, terveyteen ja riittävään elintasoon vaikuttaa siihen, miten oikeus koulutukseen toteutuu.¹⁸

Varautuminen

Lapsiasiavaltuutettu kiittää, että selonteossa on otettu huomioon siviiliväestön suojaaminen laajoissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa (3.8.). Lapsiasiavaltuutettu kuitenkin katsoo, ettei varautumisessa ole riittävästi huomioitu lapsia ja nuoria.

Lapsiasiavaltuutettu on jo vuoden 2021 vuosikertomuksessa vaatinut, että varautumisessa tulee huomioida jatkossa erityisesti lapset ja nuoret.¹⁹ Lapsiasiavaltuutettu pyytää valiokuntaa kiinnittämään huomiota tarpeeseen huomioida, **miten kriisin oloissa turvataan lasten oikeus heidän kehitykselleen välttämättömiin toimiin, kuten ravintoon, terveydenhuoltoon ja koulutukseen, ja miten huolehditaan heidän osallisuudestaan ja tiedonsaannistaan.**

Lasten huomioiminen varautumisessa on tärkeää, koska selviytyäkseen lapset tarvitsevat paljon aikuisten apua ja tukea. Lapset ovat ikänsä ja kehitystasonsa vuoksi eriarvoisessa asemassa suhteessa aikuisiin. Etenkään pienet lapset eivät pysty itsenäisesti vaikuttamaan asioihinsa, he eivät kykene ennakoimaan tai varautumaan ja heidän tiedonsaantiaan on usein rajoitettu. Heidän etunsa ja tarpeensa tulisi huomioida aina pelastautumisesta ja suojautumisesta ravinnonsaantiin ja sairaanhoitoon asti. **Esimerkiksi aikuisten opasteet,**

suojaimeet ja sairaanhoidossa käytetyt instrumentit ja laitteet eivät sovellu pienille lapsille. Pitkittyneissä kriiseissä heidän arkiset huolenpidon ja hoivan tarpeensa poikkeavat merkittävästi aikuisten tarpeista. Myös isomprien lasten mahdollisuudet toimia ja vaikuttaa ovat rajoitetummat kuin aikuisilla. Jo kohdatuissa kriiseissä on havaittu, että lasten tapa reagoida kriiseihin, etsiä tietoa ja hakea tukea poikkeavat aikuisten tavoista.

Kriisitilanteissa myös henkisen tuen tarve korostuu. Mielenterveyden tukeminen ehkäisee traumoja ja pitkittyneitä ongelmia ja auttaa kriisistä selviytymisessä. On kysyttävä, miten kriisioloissa voidaan huolehtia lasten ja nuorten mielenterveydestä, kun palvelut eivät normaaliaikoinakaan ole riittävät. **Varautumisessa on huomioitava erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lapset.** Esimerkiksi vammaiset tai pitkäaikaisesti sairaat lapset, vieraskieliset lapset, vangitut lapset tai lastensuojelun sijaishuoltoon sijoitetut lapset tarvitsevat erityistä apua kriisitilanteissa.

Jyväskylässä 16.10.2025

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Jenni Saukkola
juristi

¹ Lapsiasiavaltuutettu (2023) Lapsen oikeus turvallisuuteen kolmoiskriisin ajassa : Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2022. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2023:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-587-6>

² Järvinen, S., Alanko, M. & Piispa M. (2024). Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165576>

³ Lapsiasiavaltuutettu (2025) ”Unelmien koulussa saa olla oma itsensä” Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2024. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2025:1. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166228>

⁴ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2025). [Kouluterveyskysely 2025: Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisten tukea terveellisiin elintapoihin – yhä useampi voi puhua asioistaan vanhempiensa kanssa](#). Tiedote 17.9.2025.

⁵ Sarvimäki, M., ym. (2024). [Pienituloisten perheiden lapset joutuvat kiusatuksi muita useammin](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

⁶ Cosma, A., Molcho, M. & Pickett, W. (2024). A focus on adolescent peer violence and bullying in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. World Health Organization, Regional Office for Europe.

⁷ Suonpää, K., Raeste, A. & Saartenoja, K. (2024). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia 64/2024. <http://hdl.handle.net/10138/587280>.

⁸ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 25 (2021) digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista. CRC/C/GC/25. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/CRC_CGC_25.pdf/ebcdf2d4-f99e-ca3a-a60c-ca8a19717eb6/CRC_CGC_25.pdf?t=1629289243261.

⁹ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2025) Kouluterveyskyselyn tulospalvelu. https://raportointi.thl.fi/t/public/views/KTK_public_fi/Etusivu?%3Aembed=y&%3AisGues tRedirectFromVizportal=y

¹⁰ YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomea koskevat loppupäätelmät (2023). CRC/C/FIN/CO/5-6. https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189

¹¹ Huttunen, K., Pekkarinen, T., Uusitalo, R. & Virtanen, H. (2018). Lost Boys: Access to Secondary Education and Crime. VATT Working papers. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-274-228-5>

¹² Esim. Yle MOT 13.10.2025. <https://yle.fi/a/74-20187323>

¹³ YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomea koskevat loppupäätelmät (2023). CRC/C/FIN/CO/5-6. https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189

¹⁴ Määttä, S., ym. (2020). Kouluakäymättömyys Suomessa. Raportit ja selvitykset 2020:9. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kouluakaymattomyys-suomessa>

¹⁵ Tilastokeskus (2025) [Peruskouluissa 553 800 oppilasta vuonna 2024](#). Tiedote 3.4.2025.

¹⁶ Kilpeläinen, P. & Rumpu, N. (2025) Koulupudokkaat toisen asteen oppivelvollisessa koulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 3. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T0325.pdf

¹⁷ Lapsiasiavaltuutettu (2024). Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. <https://lapsiasia.fi/-/laps lausunto siv he1142024vp>

¹⁸ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta). CRC/C/GC/14. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf/c9407429-51cc-308e-a490-dff4d8ef0087/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf?t=1465381208000

¹⁹ Lapsiasiavaltuutettu (2022) Yhdenvertaisuus pandemian ajassa Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2021. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2022:6. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164130>.